

راهکارهای توانمندسازی پیشگیری اجتماعی از جرایم علیه تمامیت جسمانی

محمد نبی پور^۱، حمیدرضا شاکری^۲

^۱استادیار گروه حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه شمال آمل

^۲دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آیت الله آملی

چکیده

جرایم علیه تمامیت جسمانی یکی از مسائلی هستند که به شدت بر سلامت و امنیت فردی و اجتماعی تأثیر می‌گذارند. این نوع جرایم نه تنها موجب آسیب‌های جسمانی و روانی به قربانیان می‌شود، بلکه تبعات اجتماعی و اقتصادی گسترده‌ای نیز به همراه دارد. در این راستا، توانمندسازی جامعه برای پیشگیری از این جرایم یک امر ضروری و حیاتی به شمار می‌آید. این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی به شناسایی و تحلیل راهکارهای مؤثر در زمینه پیشگیری اجتماعی از جرایم علیه تمامیت جسمانی می‌پردازد. ازجمله این راهکارها می‌توان به افزایش آگاهی عمومی از خطرات موجود، ترویج فرهنگ احترام و همزیستی، ارائه آموزش‌های مهارتی به افراد و خانواده‌ها، و تقویت همکاری بین نهادهای دولتی و غیردولتی اشاره کرد. همچنین، ایجاد شبکه‌های اجتماعی حامی و فعال در این حوزه می‌تواند نقش مهمی در کاهش وقوع جرایم داشته باشد. نتایج این مطالعه به سیاست‌گذاران و نهادهای اجرایی کمک خواهد کرد تا برنامه‌های پیشگیرانه مؤثرتری را برای ارتقاء امنیت جامعه و کاهش جرایم علیه تمامیت جسمانی طراحی و پیاده‌سازی نمایند. به‌طور کلی، پیشگیری اجتماعی از این گونه جرایم نیازمند یک رویکرد جامع و مشارکتی است که شامل تمامی اقشار و نهادهای اجتماعی باشد.

واژگان کلیدی: توانمندسازی، پیشگیری اجتماعی، جرایم علیه تمامیت جسمانی.

مقدمه

جرایم علیه تمامیت جسمانی، به عنوان یکی از نگران کننده ترین اشکال جرم، تأثیرات منفی عمیقی بر قربانیان و جامعه به طور کلی دارند. این نوع جرایم نه تنها موجب آسیب های جسمانی قابل توجهی می شوند، بلکه آثار روانی و اجتماعی آن ها نیز به طور قابل توجهی بر کیفیت زندگی افراد و نیز انسجام اجتماعی تأثیر می گذارد. در کشورهای مختلف، به ویژه در جوامع در حال توسعه، افزایش آمار جرایم علیه تمامیت جسمانی ضرورت توجه مضاعف به پیشگیری از این آسیب ها را آشکار می سازد. یافتن راهکارهای مؤثر جهت توانمندسازی پیشگیری اجتماعی از این جرایم نیازمند رویکردی جامع، چندبعدی و مشارکتی است. اجرای برنامه های آموزشی ویژه، افزایش آگاهی جامعه، تقویت نهادهای اجتماعی و ایجاد روابط مثبت در میان افراد، از جمله عواملی است که می تواند به کاهش وقوع این جرایم کمک کند. همچنین، نهادهای دولتی و غیردولتی می توانند با همکاری یکدیگر و پیاده سازی برنامه های اجتماعی مناسب و مؤثر، به افزایش امنیت اجتماعی و کاهش احساس ناامنی در افراد جامعه بپردازند. در این پژوهش، تلاش خواهیم کرد به بررسی ابعاد مختلف جرایم علیه تمامیت جسمانی پرداخته و راهکارهای توانمندسازی اجتماعی را برای پیشگیری از این جرایم مورد تحلیل و بررسی قرار دهیم. با شناسایی و اجرایی کردن این راهکارها، می توان به حفظ سلامت جسمی و روانی جامعه و تقویت بنیان های اجتماعی کمک شایانی نمود.

۱- مفهوم پیشگیری اجتماعی

پیشگیری در لغت به معنای جلوگیری، دفع، منع سرایت، صیانت و ... آمده است (معین، ۱۳۸۱، ۹۳۳). از نظر ریشه شناسی، کلمه پیشگیری در دو بعد، به معنای پیشدستی کردن و به جلوی چیزی رفتن و همچنین به معنی آگاه کردن، خبردادن و هشدار دادن آمده است. همچنین این واژه در مفهوم جرم شناسی، خارج از گستره نظام کیفری تحقق پیدا می کند و عبارت است از هرگونه اقدامی که جلوگیری از ارتکاب جرم را مورد توجه قرار دهد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۹۶، ۵۲۵). در جرم شناسی، پیشگیری عبارت است از «به جلوی تبهکاری رفتن با استفاده از فنون گوناگون مداخله، به منظور ممانعت از وقوع بزهکاری» (صلاحی، ۱۳۸۹، ۳۲-۲۳).

از نظر علمی می توان گفت: «مراد از پیشگیری، هر فعالیت سیاست جنایی است که غرض انحصاری یا غیر کلی آن، تحدید حدود امکان پیشامد مجموعه اعمال جنایی، از راه غیرممکن الوقوع ساختن یا ساخت و دشوار کردن احتمال وقوع آنهاست، بدون اینکه به تهدید به کیفر یا اجرای آن متوسل شوند».

از منظر جرم شناسی پیشگیرانه، پاسخهای پیشگیرانه به پدیده مجرمانه، اقدامهایی است که جنبه کنشی داشته و با ماهیت غیرقهرآمیز، یا در مقام سالم سازی جامعه یا برای رفع بحرانهای جرمزا و یا برای برهم زدن اوضاع و احوال ما قبل بزهکاری اتخاذ می شود (نجفی ابرندآبادی، همان).

دستگاه عدالت کیفری تا پایان قرن هجدهم، تنها عملی که انجام می داد مجازات گناهکار با هدف عبرت آموزی به دیگران و ایجاد رعب و هراس در اجتماع بود. چراکه تصور می شد، شکنجه و مجازاتهای شدید می تواند ترس و وحشت را در اجتماع به وجود آورد و در نتیجه مانع از ارتکاب جرم توسط دیگران گردد، اینگونه سیاست پیشگیری از جرم، توأم با انتقام در ملاعام بود که همراه با تبلیغات، و با خشونت بسیار، در برابر دیدگان مردم انجام می گرفت. این نوع سیاست به دلایل مختلفی ناکارآمد ارزیابی شد و در خصوص کاهش جرایم، تأثیر قابل توجهی برای آن شناخته نشده است. «انریکوفری» نخستین کسی بود که در کتاب خود تحت عنوان «افقهای نوین حقوق کیفری» در سال ۱۸۸۸ میلادی، از پیشگیری و جانشینهای غیرکیفری سخن به میان آورد و خواستار تجدیدنظر در حقوق کیفری و توجه به نحوه مبارزه با بزهکاری شد. او با ارائه یک برنامه وسیع، اقدامات پیشگیرانه را به سوی تدابیر غیرسرکوب گرانه و غیرقهرآمیز هدایت نمود. برای پیش گیری از وقوع جرم مذکور مداخله سیستم عدالت کیفری برای مقابله با مخاطرات بیش از پیش مورد نیاز است. مداخله می تواند به دو شیوه کیفری یا غیرکیفری باشد. اقدامات کیفری که در واقع، پاسخ و واکنش به جرم اتفاق افتاده است، از طریق جرم انگاری

شکستن هنجارها، سوءاستفاده های جدید از فناوری یا تجدیدنظر در قوانین کیفری گذشته به موقع اجرا گذاشته می شود که سبب ارباب انگیزی مؤثری درباره مجرمان بالقوه یا مکرر می شود تا به این ترتیب از ارتکاب جرم توسط این افراد در آینده جلوگیری به عمل آید (عابدزاده یامی، ۱۳۹۸، ۲۸).

بنابر آنچه که از مفهوم پیشگیری محرز گردید، به نظر می رسد که مفهوم پیشگیری اجتماعی به مجموعه اقداماتی اطلاق می شود که هدف آن کاهش وقوع جرم و آسیب های اجتماعی از طریق ایجاد تغییرات مثبت در ساختار اجتماعی و فرهنگی جامعه است. این نوع پیشگیری به جای تمرکز بر مقابله با جرم پس از وقوع آن، بر پیشگیری از وقوع جرم و ایجاد شرایطی که مانع از بروز جرم می شود، تمرکز دارد.

۲- مفهوم جرم

جرم در معنای لغوی مترادف گناه، تعدی، خطا و عصیان آمده است (دهخدا، ۱۳۷۷، ۵، ۷۶۵۷؛ ابن منظور، ۱۴۰۸، ۲، ۲۵۸) و جمع آن اجرام و جروم است (عمید، ۱۳۶۰، ۱، ۶۸۶). بنابراین، جرم در معنای لغوی دارای محدوده وسیعی است که هم بزه و هم گناه را شامل می شود و استعمال آن در زبان فارسی و به عنوان فعل یا ترک فعل قابل کیفر، عاری از اشکال نیست. در واقع، بزه معادل کلمه جریمه است و جریمه اخص از جرم، عمل یا ترک عملی است که قانون آن را با عقوبت و تنبیه بدنی تعقیب کند (جُر، ۱۳۷۵، ۱، ۷۳۹).

جمع کلمه جریمه، جرایم است؛ حتی در متون ادبی گذشته نیز جرم هیچ گاه در معنای انحصاری فعل یا ترک فعل قابل عقوبت دنیوی نیامده و دارای معنای وسیعی بوده است که هم شامل گناه می شد، هم بزه و هم خطا. به همین نحو در مباحث حقوق کیفری در ایران معنای لغوی جرم در پرده ابهام، مستور مانده است. از یک طرف، استعمال واژه جرم به دلیل وسعت معنای آن صحیح به نظر نمی رسد و از طرف دیگر، هر چند کاربرد واژه «جرایم» از سوی حقوقدانان ایرانی صحیح و منطبق با ساختار دستوری آن است، لیکن آنها واژه «جرایم» را که جمع کلمه «جریمه» و به معنای جرم قابل مجازات است، به اشتباه در جمع بستن واژه «جرم» استفاده می کنند (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۷، ۱۹۰). استعمال کلمه «جرایم» به عنوان جمع واژه جرم پذیرفتنی نیست؛ زیرا با وجود اشاعه لفظ «جرم» یا ترک فعل قابل کیفر در حقوق ایران، نمی توان ساختار دستوری عربی آن را برهم زد و واژه «جرایم» را به مثابه جمع مکسر آن تلقی کرد. لفظ «جریمه» نیز مجرای کاربرد ندارد؛ زیرا گفته شده است که این کلمه به معنای تاوان و غرامت آمده است (دهخدا، ۱۳۷۷، ۷۷۰۰). این ادعا در ادبیات حقوقی فعلی جا افتاده، چندانکه لفظ وارداتی «جریمه» از معنای اصلی خود عدول کرده و در ردیف مجازات و جبران خسارت قرار گرفته است. این وضعیت در مورد بزه نیز حاکم است. تلفظ صحیح بزه به نقل از لغت نامه دهخدا به فتح "ب" و "ز" یا به فتح "ب" و "کسر" ز "است و این تصور که این واژه و واژه های هم خانواده یعنی بزهکار و بزهکاری اخیراً و بیشتر برای مطالعات جرم شناختی رایج گردیده، منطبق با واقع نیست و واژه ای قدیمی و رایج در ادبیات فارسی بوده و بهتر است به مرور در نظام تعلیم حقوق کشور استعمال شود.

تعریف مصطلح جرم از معنای لغوی آن فاصله داشته و بر حسب رشته مربوطه، شرایط و قیودی بر معانی لغوی وارد شده است. تعریف جرم بر حسب نظر اندیشمندان و بر اساس رشته هایی که جرم را مورد مطالعه قرار می دهند، متنوع و متفاوت است. بسی مشکل است تا از میان انبوه این تعاریف، تعریفی را انتخاب کرد که جامع افراد و مانع اغیار باشد؛ حتی در حقوق کیفری، حقوقدانان بر سر تعریف نهایی جرم توافق ندارند و در نهایت، علی رغم نظرات اصلی خویش، تسلیم تعریف قانونی جرم می شوند. بطور کلی می توان گفت که مطابق ماده ۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، معنای مصطلح جرم در ادبیات حقوقی، عبارت است از هر فعل یا ترک فعلی که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد (عالی پور، ۱۳۸۹، ۱۱-۱۰).

۳- ویژگیها و اهداف پیشگیری اجتماعی

پیشگیری اجتماعی بر اساس تحلیل جامع از مشکلات اجتماعی و عدم توازن‌های موجود ایجاد می‌شود و به عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و محیطی توجه دارد. این نوع پیشگیری نیازمند همکاری و مشارکت تمامی اقشار جامعه، از جمله دولت، نهادهای غیرانتفاعی، خانواده‌ها و خود افراد است. آموزش و آگاهی‌رسانی به عنوان ابزاری کلیدی در پیشگیری اجتماعی به کار می‌رود. افزایش دانش و آگاهی جامعه در زمینه‌های مختلف، نظیر مهارت‌های زندگی، حل تعارض، و رفتارهای سالم می‌تواند به کاهش بروز جرم کمک کند. بسیاری از برنامه‌های پیشگیری اجتماعی بر نوجوانان و جوانان تمرکز دارند، زیرا این گروه‌ها می‌توانند به‌عنوان زنجیره‌ای مثبت در ایجاد تغییرات اجتماعی عمل کنند. از طریق تقویت نهادهای مختلف اجتماعی و حمایت از آن‌ها، مانند گروه‌های پایان‌نامه، مؤسسات آموزش اجتماعی و سازمان‌های غیرانتفاعی، می‌توان زیرساخت‌های لازم برای ایجاد امنیت و رفاه اجتماعی را فراهم کرد. اهداف پیشگیری اجتماعی عبارتند از:

کاهش وقوع جرم: با ایجاد شرایط و محیطی حمایتی، فرصت‌های ارتکاب جرم کاهش می‌یابد.

افزایش حس امنیت: با مشارکت و همکاری اعضای جامعه، حس امنیت و اعتماد در میان افراد تقویت می‌شود.

تقویت اجتماعی: با افزایش انسجام اجتماعی و روابط مثبت میان اعضای جامعه، می‌توان به کاهش آسیب‌های اجتماعی کمک کرد.

به‌طور کلی، پیشگیری اجتماعی به‌دنبال ایجاد یک جامعه سالم‌تر، امن‌تر و پایدارتر است و تأکید آن بر رویکردهای غیرقضائی و پیشگیرانه است.

۴- مصادیق جرایم علیه تمامیت جسمانی

جرایم علیه تمامیت جسمانی شامل اقداماتی است که به حقوق جسمی و سلامت افراد آسیب می‌زند. مصادیق این جرایم عبارتند از:

الف) قتل

این جرم می‌تواند شامل قتل عمد، قتل شبه عمد و قتل غیرعمد باشد.

ب) ضرب و جرح و آزار و اذیت جسمی

آسیب فیزیکی به بدن یک شخص، می‌تواند شامل زخم، شکستگی، کبودی و سایر آسیب‌های جسمانی باشد. از جمله این موارد، می‌توان به جرم اسیدپاشی اشاره کرد؛ زیرا موجب آسیب به تمامیت جسمانی قربانی است. این جرم، به‌طور خاص در رسته ضرب و جرح قرار می‌گیرد و جرمی است دارای جنبه عمومی تنفر و احساسات همگانی را بر می‌انگیزد. اسیدپاشی از بعد جرم‌شناختی در زمره جرائم خشونت بار قرار دارد. در اسیدپاشی فرد حتماً با قصد و آگاهی از عواقب عمل خویش و اصلاً به علت کریه المنظر کردن و از میان بردن چهره و زیبایی افراد به دلیل برخی نیت سوء، دست به چنین عملی می‌زند و فرد مجنی علیه را برای تمام عمر از نعمت بینایی و زیبایی چهره، ازدواج و حتی شغل محروم می‌کند؛ این جرم در گروه جنایات تعزیری قرار می‌گیرد (خوارزمی، ۱۳۹۱، ص ۲). در این قسمت یکی از آرا صادره در زمینه جرم اسیدپاشی را بررسی می‌کنیم:

خانم الف مدت‌ها با همسر خود که اعتیاد به مصرف روانگردان صنعتی شیشه دارد، مشاجره و درگیری داشته است و مرتباً از جانب همسرش مورد ضرب و جرح قرار می‌گرفته است که مطابق با گفته هایش (پس از مصاحبه حضوری با وی در زندان عادل آباد شیراز) از مصرف شیشه دچار اختلال روانی شده و به او تهمت رابطه نامشروع می‌زده است و او را وادار به اقرار می‌کرده است؛ این مشاجرات ادامه داشته است تا روز حادثه که اسیدپاشی اتفاق می‌افتد؛ (اگر چه خانم الف و وکیلش ادعا می‌کنند که اول همسر خانم الف با ظرف اسید حمله ور شده و خانم الف در مقام دفاع از خود زیر ظرف زده و آن را روی همسرش ریخته است) اما هیئت دادگاه، مطابق با نظر پزشکی قانونی که حاکی از آن است که بزه دیده در حال استراحت بوده و هیچ

گونه حالت تدافعی برقرار نبوده، دفاع ایشان را نمی پذیرد و بر اساس میزان سوختگی به شرح ذیل مبادرت به صدور رأی می نماید که در ذیل مورد تحلیل قرار می گیرد (رضایی، ستایشی، ۱۳۹۶، ص ۲۱).

دادنامه

گردشکار: به تاریخ فوق در وقت رسیدگی ----- دادگاه کیفر استان ----- به تصد امضاءکنندگان زیر تشکیل پرونده کلاسه فوق تحت نظر است. احد دادیاران محترم به نمایندگی از دادستان دادرسی عمومی و انقلاب اظهار داشت: وفق مقررات تقاضا اتخاذ تصمیم قانونی دارم. دادگاه با بررسی اوراق و محتویات پرونده ختم رسیدگی را اعلام و با استعانت از خداوند متعال و تکیه بر وجدان و شرف به شرح ذیل مبادرت به صدور رأی می نماید:

نسبت به اتهام خانم ----- دایر بر ایراد جرح عمد با چاقو و به وسیله اسیدپاشی در خصوص شوهرش آقا با توجه به این که حسب اقاریر متهم به دنبال اختلافیت خانوادگی که در چندین سال ادامه داشته مشاجره بین طرفین به صورت مداوم وجود داشته است و قبل از حادثه نیز این مشاجره به واسطه مشکوک بودن شاکی از متهم در خصوص نحوه ارتباط نامشروع وی ادامه داشته و طبق صورت جلسه بازسازی صحنه جرم و ملاحظه فیلم و عکس ها گرفته شده معلوم می گردد در حالی که شاکی در حال استراحت و خواب بوده است اسید بر روی سر و صورت و بدن نامبرده ریخته شده است، متهم اقرار به جرح عمد با چاقو نسبت به شاکی داشته است و اظهارات فرزند مشترک بنام ----- در خصوص نحوه زدن شاکی و قفل نمودن درب اتاق، حاکی از صحت اظهارات شاکی دارد که توسط متهم مورد جنایت واقع شده است و پزشکی قانونی تایید نمود که در ناحیه سر و صورت و بدن مقتول اسید ریخته شده و صدمات متعدد بدنی شاکی را تعیین و اعلام داشته است؛ بنابراین هیات دادگاه با توجه به قرائن و امارات موجود و فحوای اظهارات شاکی برای اعضا دادگاه علم حاصل است که شاکی توسط خانم ----- مورد جنایت از طریق اسیدپاشی و جرح عمد واقع شده است و انکار و توجیه این که از سوی شاکی قصد ریختن اسید بر روی وی داشته منطبق با واقعیات پرونده نیست، فلذا بزهکاری متهم محرز و مسلم بوده، چون شاکی درخواست قصاص متهم را خواستار شده است و امکان قصاص با توجه به نظریه پزشکی قانونی از ناحیه چشم ها و لاله گوش وجود دارد و بقیه جراحات وارده به لحاظ عدم قصاص به لحاظ بیم خطر و عدم مماثلت قصاص ممکن نیست، دادگاه مستنداً به لایحه قانونی مربوط به مجازات پاشیدن اسید و بند الف ماده ۲۹۰ و مواد ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۹، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۶۲، ۵۵۹، ۵۷۸، ۵۸۱، ۶۸۴ بند ب ماده ۷۰۹ و ماده ۷۱۰ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و ماده ۶۱۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۲ حکم به قصاص بینایی هر دو چشم و هر دو لاله گوش متهم با جلب نظر پزشک صادر می شود و در خصوص لاله گوش سمت چپ به میزان کم اجراء شود و به پرداخت دو دیه کامل بعلاوه ۹۸/۲ درصد دیه کامل (نود و هشت درصد و دو دهم دیه کامل) بابت جراحات سر و صورت و سینه و شکم و دست ها و کاهش شنوایی و از بین رفتن ۲۵ درصد از موی سر و از بین رفتن موهای چشم (مژه)، محدودیت حرکت گردن، جراحات های پشت پای راست و چپ در حق شاکی صادر می شود که ظرف یک سال پرداخت شود و حکم به مجازات ده سال در مورد ایشان صادر می گردد. رأی صادره حضوری است و ظرف بیست روز پس از ابلاغ قابل تجدیدنظر در دیوان عالی کشور خواهد بود. پ ۱۲/۱۲

تحلیل رأی

۱- به نظر می رسد استناد به ماده ۲۹۰ و تعیین حکم قصاص در دو مورد: ۱- قصاص دو چشم، ۲- قصاص لاله های گوش علیرغم اختلاف نظرهای بسیاری که وجود دارد، با توجه به نظریه پزشکی قانونی در خصوص مورد درست و بجاست، اما یک نکته ابهام آمیز وجود دارد و آن هم صراحت رأی به (اجرای قصاص در خصوص گوش چپ) است که مقرر شده به نسبت گوش راست اجرای قصاص به میزان کمتر اجرا شود، مشخص نیست منظور از میزان کمتر چیست و معیار اندازه گیری چیست؟ مگر نه اینکه اسید مایع است و امکان سرایت و بیم مماثلت وجود دارد و مخالفت گروه مقابل با قصاص عضو در جرم اسید پاشی به همین دلیل است و در رأی حاضر این ابهام وجود دارد و تساوی در اجرای قصاص در هر دو گوش به تفکیک و تفاوت برگزار شده است.

- ۲- بحث جنبه عمومی جرم و توجه به فلسفه وضع تعزیرات در دادنامه با درنظر گرفتن حبس تعزیری موضوع لایحه قانونی مرتکبین بزه اسید پاشی مصوب ۱۳۳۷ لحاظ شده است.
- ۳- موارد صدمات وارده به عضو با درنظر گرفتن عدم مماثلت و بیم سرایت به درستی تبدیل به دیه شده است.
- ۴- در خصوص بزه ایراد جرح عمد با چاقو در رأی اظهار نظر نشده است و به تفکیک مورد بررسی قرار نگرفته است.
- ۵- در خصوص ادعاهای متهم مبنی بر دفاع مشروع به دقت بررسی و اظهار نظر شده است.
- ۶- بررسی و بازسازی صحنه جرم صورت گرفته است که در کشف حقیقت مؤثر و اقدام قانونی و شایسته‌ای بوده است (همان، ص ۲۳).

ج) سوءاستفاده جسمی

بهره‌برداری از ضعف یا آسیب‌پذیری یک فرد، به‌ویژه در مورد کودکان یا افراد مسن، به منظور آسیب رساندن به آن‌ها.

ح) زنا و تعرض جنسی

هرگونه اقدام جنسی بدون رضایت فرد و شامل تجاوز به عنف است.

خ) آسیب به اعضای بدن

مانند قطع عضو، چاقو زدن، یا آسیب رساندن به قسمت‌های حساس بدن که می‌تواند توانایی‌های جسمی فرد را تحت تأثیر قرار دهد.

د) تهدید به خشونت

اقدام به تهدید فیزیکی که منجر به ترس یا اضطراب شخص مورد تهدید می‌شود.

ذ) آسیب‌های روانی ناشی از اعمال جسمی

در برخی موارد، آسیب‌های جسمی می‌تواند به مشکلات روانی منجر شود که به‌طور غیرمستقیم به تمامیت جسمانی آسیب می‌زند.

ر) مصدومیت ناشی از حوادث رانندگی

تصادفاتی که ناشی از رفتار ناشی از کم دقتی یا ناپرهیزی فردی است و به شخص ثالث آسیب می‌زند.

ز) آزار و اذیت خانگی

خشونت و آزارهای جسمی که در محیط خانوادگی روی می‌دهد. خشونت خانگی موضوعی نیست که پیامدهای آن محدود به چارچوب خانواده‌ها باشد و طبیعی است که آثار و پیامدهای منفی بی‌شماری آن به بدنه اجتماع آسیب‌های بسیار جبران‌ناپذیری را وارد خواهد کرد که به مهم‌ترین این پیامدها اشاره می‌گردد:

۱. همسرآزاری روحی و روانی، نسبت به فرد قربانی سبب می‌شود او در روابط اجتماعی خود با دیگران رفتار نابهنجاری داشته باشد و اصولاً در هر جا که به شکل سازمان یافته‌ای با دیگران در ارتباط اجتماعی قرار دارد، با مشکلات رفتاری بسیاری مواجه است و از نظر اجتماعی رفتار مناسب و شایسته‌ای را بروز نمی‌دهد (حسین زاده، ۱۳۹۱، ۲۲).

۲. با افزایش آمار طلاق و وجود زنان مطلقه در جامعه، به دلیل همسرآزاری روحی و روانی، این قبیل زنان، به دلیل نداشتن سرپرست و حامی و گاهی ناتوانی در امرار معاش یا وارد زندگی‌های دیگر شده و عنوان همسر دوم را بر می‌گزینند که عمده‌تأ منجر به ازدواج مجدد مردها بدون رضایت همسر اول و از هم پاشیدگی قانون آن خانواده می‌شود و یا اینکه مرتکب روابط نامشروع می‌شوند (همان، ۱۸۱)؛ که هر یک از این موارد نیز از تبعات زیانباری برخوردار است. این مصادیق نشان‌دهنده تنوع شدید جرایم علیه تمامیت جسمانی هستند و هرکدام از آن‌ها نیاز به توجه جدی از سوی قانون‌گذار، نهادهای اجتماعی و خانواده‌ها دارد.

۵- ارائه راهکارها

توانمندسازی پیشگیری اجتماعی از جرایم علیه تمامیت جسمانی نیازمند اقداماتی چندجانبه و مؤثر است که می‌تواند به تقویت انسجام اجتماعی و کاهش وقوع این نوع جرایم کمک کند. در زیر به برخی از راهکارهای اساسی اشاره می‌شود:

- ا- افزایش آگاهی عمومی
 - برگزاری کارگاه‌ها و سمینارها برای آموزش جامعه در مورد حقوق فردی و پیامدهای جرایم علیه تمامیت جسمانی.
 - انتشار مواد آموزشی شامل بروشور، تبلیغات و محتوای دیجیتال برای اطلاع‌رسانی به مردم.
 - ب- ترویج فرهنگ احترام و همزیستی
 - ایجاد برنامه‌های فرهنگی و هنری که بر ارزش‌هایی چون همدلی، صلح و احترام متقابل تأکید دارد.
 - همکاری با نهادهای آموزشی برای معرفی الگوهای رفتاری مثبت در مدارس و دانشگاه‌ها.
 - ت- آموزش مهارت‌های زندگی
 - ارائه برنامه‌های آموزشی در زمینه مهارت‌های ارتباطی، حل تعارض و مدیریت خشم برای جوانان و خانواده‌ها.
 - تقویت مهارت‌های اجتماعی و عاطفی در کودکان و نوجوانان برای جلوگیری از وقوع خشونت.
 - ث- ایجاد شبکه‌های حمایت اجتماعی
 - تشکیل گروه‌های محلی و انجمن‌های اجتماعی برای حمایت از قربانیان و شناسایی الگوهای خطر.
 - ایجاد خطوط مشاوره و حمایت برای افرادی که ممکن است در معرض خطر قرار گیرند.
 - ج- تقویت نهادهای اجتماعی و خانوادگی
 - ارائه مشاوره‌های خانوادگی و اجتماعی به خانواده‌ها برای بهبود روابط و کاهش تنش‌ها.
 - حمایت از نهادهای غیردولتی و سازمان‌های محلی که به ارائه خدمات اجتماعی پرداخته و به کاهش جرم کمک می‌کنند.
 - ح- تقویت همکاری بین نهادهای مختلف
 - ایجاد همکاری بین پلیس، نهادهای اجتماعی، درمانی و آموزشی برای شناسایی و مقابله با تهدیدات.
 - برگزاری نشست‌ها و کارگاه‌های آموزشی مشترک برای به اشتراک گذاشتن تجربه‌ها و راهکارهای مؤثر.
 - خ- ایجاد محیط‌های امن
 - بهبود روشنایی و نظارت در مکان‌های عمومی برای کاهش وقوع جرایم.
 - طراحی فضاهای عمومی به گونه‌ای که افراد بیشتری حضور داشته باشند و نظم اجتماعی تقویت شود.
 - د- سیاست‌گذاری و قانونگذاری
 - توسعه و اجرای سیاست‌های حمایتی و قانونی برای حمایت از قربانیان و متهمان، از جمله ارائه خدمات رایگان حقوقی.
 - بررسی و اصلاح قوانین موجود به منظور افزایش میزان بازدارندگی و حمایت از قربانیان.
- با اجرای این راهکارها، می‌توان به ایجاد یک جامعه امن‌تر و سالم‌تر کمک کرد که در آن جرایم علیه تمامیت جسمانی به حداقل برسد و افراد در فضایی حمایت‌گر و آرام زندگی کنند.

نتیجه‌گیری

پیشگیری از جرایم علیه تمامیت جسمانی نه تنها یک وظیفه قانونی، بلکه یک ضرورت انسانی و اجتماعی است که نیازمند توجه ویژه و همکاری همه‌جانبه از سوی اعضای جامعه، نهادهای دولتی و غیردولتی می‌باشد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که برای مقابله مؤثر با این نوع جرایم، باید به توانمندسازی جامعه به طرق مختلف توجه کرد. راهبردهای مؤثر مانند افزایش آگاهی عمومی، آموزش مهارت‌های اجتماعی و خودمحافظتی، و ترویج فرهنگ احترام و همزیستی، می‌توانند به کاهش

وقوع این جرایم کمک شایانی کنند. همچنین، تقویت همکاری و مشارکت میان نهادهای اجتماعی و قضائی نقش کلیدی در ایجاد یک محیط امن و حمایت‌گر برای افراد دارد. با ایجاد شبکه‌های حمایت اجتماعی و تقویت ارتباطات میان افراد جامعه، می‌توان احساس تعلق و امنیت را در میان شهروندان تقویت کرد. در نهایت، موفقیت در پیشگیری اجتماعی از جرایم علیه تمامیت جسمانی نیازمند یک رویکرد جامع، مشارکتی و مداوم است. وقتی جامعه، نهادها و افراد به‌طور مشترک برای ایجاد امنیت و سلامت اجتماعی تلاش کنند، می‌توان شاهد کاهش قابل توجه این نوع جرایم و بهبود کیفیت زندگی افراد بود. این مسئله نه تنها به سلامت جسمانی و روانی افراد کمک می‌کند، بلکه به ارتقاء انسجام اجتماعی و پایداری جامعه نیز منجر خواهد شد.

در دنیای امروز، فضای مجازی به یکی از مؤلفه‌های اساسی زندگی انسان‌ها تبدیل شده است، به طوری که کودکان و نوجوانان به دلیل کنجکاوی و جستجوی اطلاعات، بیش از پیش در معرض استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی قرار دارند. این فضای گسترده، در کنار فرصت‌هایی که برای یادگیری و ارتباط فراهم می‌آورد، می‌تواند تهدیدات جدی را نیز به همراه داشته باشد. بزه‌دیدگی کودکان در فضای مجازی، از جمله مسائلی است که بر نگرانی‌های والدین و مسئولان اجتماعی افزوده و ضرورت ارتقاء آگاهی و توانمندسازی این قشر آسیب‌پذیر را بیش از پیش نمایان می‌سازد.

این بزه‌دیدگی می‌تواند شامل انواع مختلفی از رفتارهای سوء باشد که سلامتی روحی و جسمی کودکان را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ بنابراین، شناسایی راهکارهایی جهت توانمندسازی کودکان در برابر این آسیب‌ها، ضروری به نظر می‌رسد. در این پژوهش، تلاش خواهیم کرد تا با نگاهی جامع به ابعاد مختلف بزه‌دیدگی کودکان در فضای مجازی، به تحلیل علل و پیامدهای آن بپردازیم و در نهایت، با بررسی راهکارهای مؤثر، به ارائه پیشنهادهای برای توانمندسازی این قشر حساس جامعه بپردازیم.

منابع

کتاب‌ها

۱. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت، دار الاحیاء التراث العربی، چاپ اول، ۱۴۰۸ق.
۲. جرّ، خلیل، فرهنگ لاروس، ترجمه سید حمید طبیبیان، تهران، مؤسسه انتشارات امیر کبیر، چاپ ششم، ۱۳۷۵.
۳. جعفری لنگرودی، محمد جعفر، ترمینولوژی حقوق، تهران، کتابخانه گنج دانش، چاپ چهاردهم، ۱۳۷۷.
۴. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، چاپ دوم از دوره جدید، ۱۳۷۷.
۵. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران، مؤسسه انتشارات امیر کبیر، چاپ سوم، ۱۳۶۰.
۶. نجفی ابرنآبادی، علی حسین، جرم شناسی، جزوه درسی دوره کارشناسی ارشد، تهران، نشر دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۹۶.

مقالات

۱. رضایی، سیده فرزانه؛ ستایشی، جلال (۱۳۹۶)، اسید پاشی از نگاه قانون و رویه قضایی (مطالعه موردی پرونده اسیدپاشی)، فصلنامه دانش انتظامی لرستان، سال پنجم، شماره سوم، صفحات ۱۲۶-۱۰۳.
۲. عالی پور، حسن، ماهیت جرم، نشریه پژوهش حقوق و سیاست، سال دوازدهم، شماره ۲۸، ۱۳۸۹.

پایان نامه‌ها

۱. حسین زاده، زهرا، ۱۳۹۱، مطالعه تطبیقی ضمانت اجرای حقوقی همسرآزاری در قانون ایران با سایر نظام‌های حقوقی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شاهرود.

سایت علمی

۱. خوارزمی، حنانه، بررسی جرم اسیدپاشی از نگاه فقه و قانون مجازات اسلامی، دانشگاه الزهراء، پایگاه تحلیلی خبری خانواده و زنان. ۲۰/۲/۱۳۹۱، روزنامه همشهری، راهکارهای قانونی مجازات اسیدپاشی، (بازنشر در وبگاه آفتاب)، ۲۷ آذر ۱۳۸۴، قابل دسترسی در سایت: <http://mehrkhane.com/fa/news/2901>